

ИСТОРИЈСКИ
АРХИВ
ПОЖАРЕВАЦ

**ПЛАКАТ —
„ВИЗУЕЛНИ СКАНДАЛ”,
ОДЈЕК СТВАРНОСТИ
И ГЛАСНИК
ПРОПАГАНДЕ, 1941-1945.**

**— ИЗПОЖБА —
ПОВОДОМ ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА ОД ПОБЕДЕ
НАД ФАШИЗМОМ И НАЦИЗМОМ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ**

2025.

Илустровани плакат којим се Срби позивају на ред и рад. Издавач: Пропагандни одсек Југоисток

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1941/10.

Пропагандни противбритански плакат који илуструје многе народе, међу њима и српски као жртву власти Британске краљевске круне, 1941-1944, Београд

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1941/11.

Немачки плакат са социјалном поруком српском сељаку који вуче двоколицу са тешким теретом богаташа и његовог блага; средина 1941. године, Београд

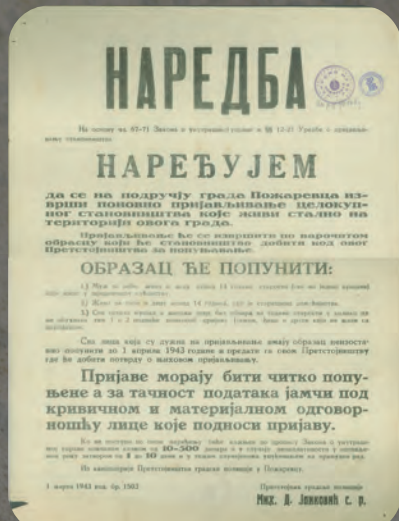
Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1941/12.

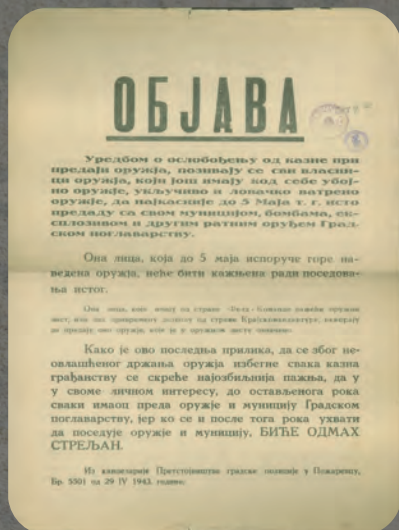
Наредба, 1. март 1943, Пожаревац.
Претстојник градске полиције, Михајло Д.
Јанковић, наређује поновно пријављивање
целокупног становништва, трајно насељеног,
са подручја града Пожареваца.

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1943/47.

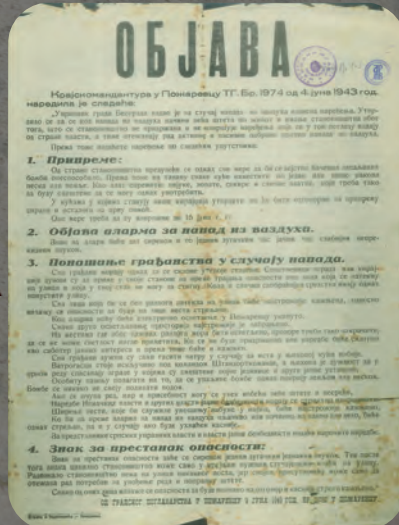
Објава, 29. април 1943, Пожаревац.
Објава Претстојништва градске полиције
у Пожаревцу да је обавезна предаја свих
врста оружја, а да се непоступање кажњива
стрељањем...

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1943/50.

Објава, 4. јун 1943, Пожаревац.
Крајскокомандатура у Пожаревцу наредила
је понашање грађана у случају ваздушне
опасности, а Градско Поглаварство у
Пожаревцу, 9. јуна, издаје Објаву.

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1943/52.

Пропагандни плакат који осуђује Енглеску за страдање српске деце, 1944.

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1944/92.

Слика мајке са дететом у наручју, жртвом бомбардовања цивилних циљева. „Жене и деца Европе оптужују!“ британску армију за почетак терористичких ваздушних напада, 1941-1944, Београд

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1944/93.

ПАКТ 25. март 1941 – 27. март 1941. године,
„Боље гроб него роб“, март 1945. године,
Београд; аутор Мате Зламалик

Историјски архив Пожаревац
Збирка плаката, 1945/96.

У јеку обележавања 80 година од победе над фашизмом и нацизмом у Другом светском рату, изложбом *Плакат „визуелни скандал“; одјек стварности и гласник пропаганде* Историјски архив Пожаревац представља постере своје збирке, сачуване из времена Другог светског рата, који одражавају свакодневни живот окупирани Србије, репресију и интензитет одвијања друштвених процеса. Реч је о времену рата, континуираних бомбардовања, разарања, опште материјалне деструкције, демографске и цивилизације девастације, идеолошких манипулација, страха концентрационих логора, масовних страстишта, ноћних полицијских хајки, погрома над расама и класама, диктатуре и терора, све до апсурда оружаног конфликта са коалицијом глобалне суперсиле, њеног војног савеза и потенцијала светске заједнице држава. Трагови овакве стварности налазе се у архивској збирци коју ова изложба представља. Плакати су, у овом случају, одјек стварности као и непосредни сведок догађаја о којима говоре. Дистрибуирани у Пожаревцу од 1941. до 1944. године, проистекли из токова прошлости, осликавају читав низ немачких пропагандних плаката са антисемитским и антимасонским садржајем, али и против болшевика, ангоамериканаца, партизана и четника – свих који су се декларисали против новог светског поретка Трећег рајха. Пропаганду у Србији и Пожаревцу организовала је окупациона Војно-управна команда Србије преко Пропагандног одељења Југоисток, који је контролу и цензуру вршио над укупним културним животом и свим средствима јавног информисања. Колаборационистичка управа у Србији се од првог дана окупације обраћала становницима града у намери да обавести, нареди, упозори, усмери јавност и објасни сопствене политичке и идеолошке позиције. Централни пресбиро српске владе, касније преименован у Одељење државне пропаганде Председништва Министарског савета Владе армијског генерала Милана Недића, организован је у Одсек за штампу и Одсек за општу пропаганду. Шеф одсека за општу пропаганду задужен за продукцију и дистрибуцију плаката био је др Лазар Прокић. Носилац пропаганде у Пожаревцу били су органи управе Пожареваца на чијем челу се током рата налазио као «претседник Градског Поглаварства Града Пожареваца» Милутин Д. Милојковић-Дроња, а касније Воја Милосављевић. За Предстојништво градске полиције наредбе грађанству издавали су Мих. Д. Јанковић, а потом Рад. Мих. Јовановић. Обавештења грађанству Пожареваца стизала су и од команданта места Тихсена, крајскоманданта мајора Клаусена и генераллајтанта Јупеа задуженог за Округ пожаревачки. Вредност плаката као слике времена у коме настаје, аутентичног и веродостојног историјског извора и прворазредне визуелне атракције, у овом периоду добија своје пуно значење. Намера аутора изложбе је да доследно примене хронолошки принцип представљања политичког и ратног плаката као прворазредног историјског извора, из збирке плаката Историјског архива Пожаревац, никако не одобравајући глорификацију времена зверстава и злочина, замену улога злочинца и страдалника, поробљивача-окупатора и победника Другог светског рата. Они се овде не објављују у функцији слагања са порукама које саопштавају, већ као изворно богатство које ће бити интересантно широј публици.

Издавач:

Историјски архив Пожаревац
Др Воје Дулића бр.10
12000 Пожаревац
www.arhivpozarevac.org.rs
info@arhivpozarevac.org.rs
012.523.082

За издавача:

Др Јасмина Николић, директорка

Поставку изложбе омогућио:

Град Пожаревац

Организација и визуелизација изложбе:

Историјски архив Пожаревац

Илустрације/архивалије:

Из фондуса Историјског архива Пожаревац

Аутори изложбе, каталога и флајера:

Др Јасмина Николић
Др Драгана Милорадовић

Аутор дигиталне презентације изложбе:

Мр Драган Шалер, проф.

Техничка подршка:

Мирјана Степановић
Милан Станковић, мср.
Наташа Милошевић Дулић
Драгана Јовановић

Припрема и штампа флајера:

NEWPRESS Смедерево

Тираж: 300